

УДК 37.02

Кириндась Юлія Анатоліївна

студентка магістратури

Національного університету «Чернігівській колегіум» імені Т.Г. Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З УЧНЯМИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Анотація. Дана робота торкається питань оптимізації процесу початкової освіти. Автор статті розкриває переваги процесу інтерактивного навчання, а також можливості використання в ньому різноманітних творчих завдань. У статті подано загальну характеристику основних принципів інтерактивного навчання, позначена їх роль в сучасній освіті. У роботі описаний процес інтерактивного навчання при задіянні відповідних методів роботи.

Ключові слова: інтерактивне навчання, інтерактивні методи, принципи, принцип активності, творчі завдання, освіта, початкова школа, групова робота.

Постановка проблеми. Сучасний інноваційний аспект зміни освітньої парадигми забезпечив значні перетворення в освітньому процесі та ґрунтується на рекомендаціях Нової стратегічної програми європейського співпраці в галузі освіти і навчання «Освіта і навчання 2020», спрямованої на розбудову інформаційно зорієнтованих європейських суспільств та перетворення навчання протягом життя на реальність [1]. Новий вектор є актуальним, оскільки розвиток освіти – одне із головних завдань державотворення. Традиційно учительська та батьківська громади, представники влади докладають багато зусиль для виховання освічених,

урівноважених, доброзичливих, оптимістично налаштованих молодих людей, своїх співгромадян. У зв'язку з цим зростає роль і значимість інноваційних форм навчання, спрямованих на удосконалення процесу навчання, пошук активних методів і форм навчання, які сприяють досягненню високого рівня активності учнів.

Завдання сучасної теорії і практики навчання - створення таких умов навчальної діяльності, при яких учні прагнули б самостійно отримати нові знання і надалі успішно могли б використовувати їх у своїй практичній діяльності.

Проблема активної взаємодії вчителя і учня не є зовсім новою для української школи. Такі видатні педагоги, як Я.А. Коменський, О.М. Колесникова, Л.С. Мельник К.Д., С.Г. Крамаренко приділяли велику увагу активізації пізнавальних умінь учнів різними методами навчання. Подальшу розробку елементів інтерактивних методів навчання знаходимо у працях педагогів-практиків В.О. Сухомлинського, О. Пометун, І. Дичківської, Л. Роєнко, П. Шевчук та ін. Упровадження інтерактивних методів навчання в роботу початкової школи досліджували зокрема А. Соценко, О. Саган, О. Стребна й ін.

Більшість теоретиків і практиків сходяться в послідовності етапів організації заняття в інтерактивному режимі: вичленення проблеми в навчальному матеріалі, пошук вирішення проблеми в групах, обговорення представлених рішень, вибір найбільш оптимального рішення, обов'язкова рефлексія (Алендарь Н. [2], Васильєва О. В. [5], Єременко Н. [7], та ін.). Також в якості системоутворюючих компонентів такого заняття називають діалог (полілог, дискусію), що передбачає можливість використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освіті.

Однак, як показує проведений нами аналіз, деякі значущі характеристики інтерактивного навчання виявляються недостатньо розробленими як в понятійному, так і в методичному аспектах.

Метою статті стало з'ясування особливостей технології та відповідного її використання інтерактивних технологій з учнями початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Для того щоб використовувати інтерактивні методи в освітньому процесі, необхідно розглянути суть самого поняття інтерактивне навчання. Теорія інтерактивних методів і форм навчання викладена в роботах Г.П. Звенигородської, Н.Г. Григор'євої, М.В. Кларіна та ін. Педагогічна наука в інтеракції як феномен соціальної практики включає саме міжособистісний зв'язок, що «характеризує спільну інтелектуально-духовно-практичну дію особистостей, тобто це сукупність актів взаємодії, що прийшли в соціальне зіткнення особистостей, коли мобілізуються і узгоджено працюють внутрішні сили кожного з учасників, реалізуються їх суб'єктні позиції [6, с. 90].

Інтерактивне навчання - це цілеспрямоване посилення взаємодії вчителя та учнів зі створення оптимальних умов свого розвитку [9]. Інтерактивне навчання є спеціальною формою організації пізнавальної діяльності, до якої залучено всі учасники навчального процесу, створені комфортні умови для навчання [4].

На сьогоднішній день найсерйознішою проблемою навчання є оптимізація навчального процесу в школі взагалі, і в початковій школі зокрема. Саме початкова школа є тією базою, на яку спирається подальше навчання і виховання школяра. Кожен віковий період має сприяти накопиченню певного досвіду, щоб стати потім міцним базисом для подальших надбудов, забезпечити безболісний перехід до наступного віку.

У початковій школі, прагнемо використовувати наступні елементи організації уроків: постановка проблеми, співробітництво і кооперація, колективна взаємодія, управління формуванням та розвитком індивідуально-психологічних особливостей учнів; залучення учнів в постійну активну діяльність [7, с. 118].

Використання інтерактивних методів в процесі навчання здійснює певний вплив на розвиток учня: підсилює мотивацію навчання, спілкування з однолітками, збагачує життєвий досвід, активізує саморозвиток, дитина усвідомлює потребу в такому спілкуванні-взаємодії. Потенціал завдань, що вирішують інтерактивні методи навчання подано на рис. 1. Сюди варто віднести крім мотиваційної спрямованості: активне включення в освітній процес, здобуття комунікаційних навичок, вміння працювати в команді, тощо.

Рис. 1. Основний потенціал завдань, що вирішують інтерактивні методи навчання

Джерело: узагальнено автором на основі [4; 5; 9]

Інтерактивне навчання повинне бути засноване на принципах:

- діалогічного взаємодії - безпосереднього мовного контакту, який передбачає зорове сприйняття співрозмовника, його міміки і жестів, а також акустичне сприйняття всієї інтонаційної сторони мови [2];
- роботи в малих групах на основі кооперації та співпраці. Коли учні працюють індивідуально, вони прагнуть до досягнення особистих

цілей і власного успіху; успіхи і невдачі інших не мають для них ніякого значення [5, с.85];

- активно-рольової організації навчання. Рольова гра - це інтерактивна форма організації занять, яка дозволяє навчатися на власному досвіді шляхом спеціально організованих сценаріїв рольової гри.
- тренінгової організації навчального процесу. Тренінг є одним з методів практичної діяльності, які застосовуються не лише в навчанні. Ця форма роботи по залученню до духовних загальнолюдських цінностей передбачає партнерські відносини учасників освітнього процесу.

Власна практика свідчить про важливість роботи в режимі творчого розвиваючого навчання. На сьогодні стало необхідністю навчити школяра знаходити шляхи вирішення різних проблем. Однак важливіше навчити його працювати в усьому циклі: пошук і виокремлення провідних проблем → формування їх за ступенем значущості → аналіз проблем → визначення цілей, завдань і напрямів діяльності → напрацювання можливих варіантів рішень → вибір найкращих → виконання прорахунку необхідних умов, зовнішніх і внутрішніх ресурсів → визначення механізму вирішення проблем → складання програми і ймовірно-ситуативного плану роботи. І лише така робота в комплексі (а не фрагментарна), дозволить вийти на якісно новий освітній рівень загалом.

На заняттях важливо підтримувати інтелектуальну напругу учнів: заохочувати пізнавальну активність, робити акцент на розуміння, а не на механічне запам'ятовування, не карати за неправильні відповіді, ініціювати питання по вивчається; не давати знання в готовому вигляді, а виводити їх спільними зусиллями; використовувати проблемні методи навчання, пропонувати учням продовжити думку, зробити за аналогією, здогадатися, припустити; не ставити незадовільних оцінок відразу в журнал, давати дітям можливість розібратися, довести собі і вчителю, що вони можуть засвоїти

матеріал; створювати для них ситуації успіху, підкреслюючи їх інтелектуальні досягнення.

Отже, процес обговорення проблемних питань і ситуацій, як і процес вирішення завдань, допомагає розвитку мотиваційної, інтелектуальної, предметно-практичної сфер особистості, тобто становленню особистості в цілому.

Як відомо до активних методів навчання відносяться проблемні ситуації, навчання через діяльність, групова і парна робота, ділові ігри, драматизація, театралізація, творча гра «Діалог», «Мозковий штурм», «Круглий стіл», дискусія, метод проектів, методи подиву, милування, впевненості, успіху, діалогу, метод евристичних питань, ігрове проектування, імітаційний тренінг, організаційно-ділові гри (ОДГ), організаційно-розумові ігри (ОРИ), дискусія, синектика, флеш-вправи та інші [9, с. 160].

Щоб інтерактивні вправи приносили бажані результати, були ефективними, слід практикувати їх кожен урок, тоді учні звикають до них. Починати слід з простих інтерактивних технологій: «мікрофон», «мозковий штурм», робота в парах, у малих групах. З часом у дітей з'явиться досвід такої роботи, і заняття проходитимуть значно легше.

Для підготовки до таких занять не обов'язково залучати додатковий матеріал, можна використовувати вправи підручника. Протягом року можна провести кілька інтерактивних уроків. Темами таких уроків можуть бути систематизація й узагальнення знань з певного розділу, теми спеціального повторення, окремі теми вивчення нового матеріалу тощо [9].

Отже, запорука успішності навчання молодших школярів - це наявність стійкої учбової мотивації і пізнавальної активності.

Метод проектів - ще одна ефективна педагогічна технологія, орієнтована на розвиток дослідницької, творчої активності дітей, а також на формування універсальних навчальних дій.

Що таке проект (дослідження) для маленької дитини? Це, перш за все, спостереження за життям, відкриття багатьох явищ, виконання практичної роботи, що під силу дорослим. Простота проектів забезпечує успіх їх виконання і надихає школяра на втілення інших, більш складних.

Вважаю, що чудовим напрямом методу проектів є спільна робота учнів у напрямі дослідження різних аспектів життєвих ситуації, наприклад, екологічні проблеми та їх розуміння оточуючими людьми (родина, друзі), цікаві сучасні винаходи, тощо, дослідження яких проводиться на основі розроблених анкет учнями чи інтерв'ю. Так, учням 3 класу було запропоновано дослідити «Вплив якості води на здоров'я моєї родини». Учні розробили анкету, виконали опитування родини та друзів, узагальнили результати з допомогою вчителя та презентували проект. В даному випадку окрім навчальної функції даний проект містив значний рівень практичного значення для розуміння учня сучасної екологічної проблеми із забруднення води.

Найціннішим в цьому методі є те, що навчання спрямовують самі школярі, а педагог організовує колективний пошук, підхоплює потрібну думку, підводить до висновків. Відповідають і слабкі, і сильні. Учні не бояться зробити помилку у відповіді, оскільки знають, що їм завжди прийдуть на допомогу однокласники.

Важливим завданням початкової школи є навчання дітей різним формам взаємодії (комунікації). У 1-му і в 2-му класах доцільно використовувати роботу в парах. Парну роботу можна розглядати як початкову стадію формування ділових міжособистісних відносин школярів.

Робота в парах є найбільш комфортним видом організації навчального процесу, так як на початку навчального року більшість першокласників: не володіють вміннями співпраці; не вміють працювати у великих групах; уникають спілкування з однолітками, тощо [2, с. 150].

З 3-го класу варто вводити в практику метод групової взаємодії учнів.

У групі навіть «відстаючі» учні не комплексують, теж починають активно брати участь в бесіді і вирішенні поставлених завдань. В ході колективного обговорення молодші школярі навчаються культурі дискусії, спілкування і співпраці, вчаться чути один одного.

Організуючи роботу в групах, педагог має можливість спілкуватися не з усім класом, а з групою з чотирьох - шести чоловік, що набагато ефективніше. Іноді достатньо кількох слів, щоб допомогти учням знайти більш успішне продовження своєї роботи.

Висновки. Таким чином, ми бачимо, що інтерактивне навчання одночасно вирішує кілька завдань: пряма взаємодія з учнями в системах «вчитель-учень», «учень-учень». Разом з тим в інтерактивному навчанні суб'єктивний досвід учня служить не просто допоміжним матеріалом і ілюстрацією до основного матеріалу освіти, а є центральним джерелом навчального пізнання, що також активізує процеси самоактуалізації в напрямку визначення співвідношення «аксіоматичним», об'єктивного і «суб'єктивного», особистісного знання. Інтерактивний характер освітнього процесу ефективний в разі використання проектних, комунікативних, ігрових технологій.

На закінчення даного дослідження ми можемо зробити висновок про те, що розвиток особистості дитини успішно реалізується в умовах психолого-педагогічної безпеки, яка забезпечується визнанням безумовної цінності кожної дитини, відмовою від зовнішнього оцінювання, глибоким емпатичним розумінням, опорою на позитивні сторони особистості, тактовністю і обережністю при зустрічі з невдачами, прагненням забезпечити умови для прояву самостійності.

Необхідно використовувати інтерактивні форми і методи навчання на уроках у початковій школі, так як вони дозволяють піднести матеріал в доступній, цікавій, яскравій формі, сприяють кращому засвоєнню знань,

виникнення пізнавального інтересу, формування комунікативної, особистісної, соціальної, інтелектуальної компетенцій.

Література

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ, Стратегія Президента України від 25.06.2013 №344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
2. Алєндарь Н. Використання вчителями початкових класів інтерактивних технологій навчання молодших школярів / Н. Алєндарь // Освітній простір України. - 2016. - Вип. 7. - С. 150-155.
3. Бабакіна О. О. Виховання творчої особистості учнів початкової школи шляхом використання інтерактивних технологій / О. О. Бабакіна, О. М. Колєсникова // Наукові записки кафедри педагогіки. – 2013. – Вип. 31. – С. 21-27.
4. Біда О. Структура і методика інтерактивного уроку / О. Біда // Початкова школа. – 2009.– №7. – С. 4 – 12.
5. Васильєва О. В. Організація інтерактивного навчання в початковій школі/ О. В. Васильєва // Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки. - 2015. - Вип. 67. - С. 80-85.
6. Дубровська Л. О. Технологія інтерактивного уроку в початковій школі / Л. О. Дубровська, В. Л. Дубровський, А. С. Висовєнь // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Психолого-педагогічні науки. - 2017. - № 2. - С. 90–94.
7. Єременко Н. В. Використання інтерактивних технологій навчання в початковій школі / Н. В. Єременко // Таврійський вісник освіти. - 2017. - № 1. - С. 117-125.

8. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково-методичний посібник. / О. Пометун, Л. Пироженко. - К.: А.С.К., 2003.
9. Роєнко Л. Використання інтерактивних технологій на уроках рідної мови в початкових класах / Л. Роєнко // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. - 2009. - Ч. 3. - С. 159-165.